

"אלה בחירות של התקשורת שיצאו לדרך

בגלל התקשורת"

ק

צת פתטי, במובן החמוד של המילה, אבל גם לכתבי טכנולוגיה ותיקים יש סוג של הווי. ויכרונות משותפים מהימים הראשונים של האינטרנט בישראל, כשהכל היה רק IOL, נטקינג וגיאוסטיי. הטור קבקים טרם עלו לארץ, אפילו ynet לא היה לנו, ומהמורמים הישנים והאטיים להחריד עלו קולות חריקה צורמניים שהעבירו בנו צמרמורות עונג ידועות. הכל היה נורא זר ומוזר ומעניין, ואנחנו היינו אלה שדיווחו מהשטח על וירוסים נוראיים והאקרים חסרי רחמים.

מאז אני מכיר את יובל דרור, הרבה לפני שהוא נהיה ר"ר לאינטרנט או איך שקוראים לזה (את הרוקטורט קיבל על עבודה בנושא "הגבלה חברתית של טכנולוגיה"). לפני כארבעה חודשים מונה דרור, 44, לדיקאן בית הספר לתקשורת במסלול האקדמי של המכללה למינהל בראשון לציון, וכשאנחנו נו נפגשים בפתח בית הספר כמעט שאין לנו ברירה אלא לשמוח איש למראה רעהו.

מלבד עבר עיתונאי של למעלה מעשור ("הארץ", ידיעות אחרונות", ערוץ 2) ושלושה ספרי עיון בנושא האינטרנט (0), דרור הוא בלוגר ותיק ("מאבר תמלילים") ומרואיין מועדף בתוכנית של לונדון וקירשנבאום, שם הוא מבאר עבור השניים בחן שלל סוגיות די גיטליות. בנוסף, הוא כותב טור שבועי של ביקורת תקשורת לאתר "העין השביעית".

בפינות שלך ב"לונדון וקירשנבאום"

"להיכנס ל-ynet זה מוות קטן כל פעם מחדש"; "ישראל היום" זה עלון פרסומי"; "עיתון שמכניס כתבת תוכן שיווקי מוכר בעצם את הכתבים שלו"; "העיתונות היא שילוב של פוליטיקה, כלכלה ואינטרסים". כשיובל דרור עזב את העיתונות, עורכיו צהלו. אז הוא החל לכתוב בלוג תוקפני, פנה לאקדמיה, והפך לראש ביה"ס לתקשורת במכללה למינהל. שלחנו אליו את קפטן (במיל) אינטרנט **דרור פויר** כדי לנסות להבין איך מי שאמור לחנך את הדור הבא של אנשי התקשורת כל כך כועס עליה. לא היה שמח

צילום **איל יצהר**

אתה נורא חביב, אבל הכתיבה שלך ב'העין השביעית' מאודי-מאודי בוחנית, נחרצת, אלימה.

“לחמנית”
 כל התקשורת פה זבל, כל העיתונאים קרנפים, עצלנים, מוכרים זבל, סוחרים בתוכן שיווקי, שקרנים או חתם טיפשים. “לא כולם. אני אף פעם לא כותב שכולם פח”.
 לא, לא כולם, אבל בכל פעם ררור מתנפל על מישהו אחר. כשמתכלים על הרצף, זה מה שמקבלים. כולם עכרים, כתבי הטכנולוגיה גיה עכרים של אפל, השאר עכרים של ההון, מי שלא חבר של ההון, עבר של הצבא, מי שלא עבר של הצבא, שובי בסבך אינטרסים. או עובר ב"ישראל היום".
 הגה כמה ציטוטים, לא בלתי מייצגים, של הדוקטור:

“זו נבלה וזו טריפה. מי שקורא את העיתונים האלו על בסיס יומי מכניס לבית שלו, לגוף שלו, לראש שלו, רעל שמסוכן לבריאותו לא פחות מרעל עכברים”. מתוך “מאבר תמלילים”, 1.2.15. (מדובר ב"דיעות אחרונות" ו"ישראל היום", אם תחיתם)
 “זה לא דיווח עיתונאי, זו לא פרשנות, זו לא ידיעה, זה כלום. זה הריק העיתונאי האולטימטיבי... כאשר בוחנים את המבנה הרטורי של הכותרות של 'גלובס' מבינים שמדובר בתרגיל הונאה. זו אינה עיתונאות, זה בלוף”.
 (העין השביעית", 6.1.15)

“כיצד תוקפים פרטים שהוא כל כך אירוטי עד שאין דרך להכביל בינו לבין בדיחה? ראיונות האימוג'י של ynet הם כנראה הדבר האירוטי ביותר שפורסם אי פעם בעיתונות הישראלית”.
 (העין השביעית", 24.2.15)

“מי שחשב 15 שנה של פעילות עיתונאית בתוך נוף תקשורתי, שבו ההתלהמות הגיעה לכלל התבהמות, והפופוליוז הגיע לכלל גזענות לא ישיפיעו על העיתונאים, לא נחשב לאמצעי התקשורת בשבועיים האחרונים”.
 (העין השביעית", 24.6.14)

“טוב”, אומר דרור בחיזק, “המצב קשה, דרור. צריך להגיד דברים. המצב קשה. יש כל מיני סיבות למה סטודנטים מתעניינים פחות ופחות בלימודי עיתונות. סיבה ראשונה זה שהם שואלים את עצמם איפה יעברו – נסגר, זה מאוים, זה מפסיד. התעשייה עוברת טרנספורמציה גדולה. זה מרתיע. בנוסף, הם מסתכלים על התקשורת ואומרים 'בוא'נה, זה די מגעיל כל הרבה הוה. איפה אני אעבוד, ב'ישראל היום' שזה עלון פרסומי? ב'דיעות' עם האינטרסים שלהם? על הפנים. שמע, להיכנס ל'ynet זה מוות קטן כל פעם מחדש”.

נראה את תולשי המשבורת, אז תבין מה זה מוות קטן.
 “עצוב מה שקורה לעיתונות. זה שילוב של פוליטיקה, כלכלה ואינטרסים. וכמוכן, נכנס פחות ופחות כסף וצריך להשלים אותו מאיפשהו, אז 'דיעות' עושים כתבת תוכן שיווקי על שי פירון, לדוגמה”.
 תוכן שיווקי זה לא דבר רע בהכרח.
 “בתוך עמדי מערכת?”
 למה לא? אם זה ברור ומובחן.
 “העיתון מוכר בעצם את הכתבים שלו. אומר לעיתונאי, 'כתוב כתבה טובה על שי פירון כי משרד החינוך שילם כסף'. העיתונאי שם את שמו על משהו שמכניס כסף. זו בעיה”.

“כאשר ביבי תוקף את נוני, ו'דיעות אחרונות' מחזיר במתקפה, הם נעצם משרתים אחד את האינטרסים של השני: לביבי יש אינטרס שיתעסקו ב'התקשורת' כדי להסתיר את המחדלים שלו כראש ממשלה. לנוני יש אינטרס שיתעסקו עם 'התקשורת' כי יש לו אינטרסים עסקיים-כלכליים, שהוא מעדיף שיהיו פחות חשופים לציבור. הם מצביעים על השמים כדי לגרום לך לחפש ציפור בזמן שמכייסים לך את הארנק. הם כאילו נאבקים האחד עם השני אבל ברובד עמוק יותר משתפים פעולה האחד עם השני”

“המצב קשה, דרור. צריך להגיד ת'אמת. יש כל מיני סיבות למה סטודנטים מתעניינים פחות ופחות בלימודי עיתונות. סיבה ראשונה זה שהם שואלים את עצמם איפה יעברו. התעשייה עוברת טרנספורמציה גדולה. זה מרתיע. בנוסף, הם מסתכלים על התקשורת ואומרים 'בוא'נה, זה די מגעיל. איפה אני אעבוד, ב'ישראל היום' שזה עלון פרסומי? ב'דיעות' עם האינטרסים שלהם? שמע, להיכנס ל'ynet זה מוות קטן כל פעם מחדש”

ראשונה של חוק 'ישראל היום', כך שעל פניו אלו בחירות של התקשורת שאולי יצאו לדרך בגלל התקשורת.
 “זה עניין די מדהים בפני עצמו שמלמד על עוצמת ההשפעה של שלדון ארלסון על ראש הממשלה. אבל יש דרך אחרת להסתכל על העניין: כאשר ביבי תוקף את נוני, ו'דיעות אחרונות'/'ynet' מחזיר במתקפה, הם נעצם משרתים אחד את האינטרסים של השני: לביבי יש אינטרס שיתעסקו ב'התקשורת' כדי להסתיר את מחדליו כראש ממשלה. גם לנוני יש אינטרס שיתעסקו עם 'התקשורת' כיוון שיש לו אינטרסים חשובים יותר, עסקיים-כלכליים, שהוא מעדיף שיהיו פחות חשופים לציבור. ומכיוון שהתקשורת נורא אוהבת להתעסק בעצמה, אף אחד לא שם לב שבעצם יש כאן תרגיל 'תראו ציפור' קלאסי – מצביעים על השמים כדי לגרום לך לחפש ציפור בזמן שמכייסים לך את הארנק. באופן די אבסורדי, השניים כאילו נאבקים האחד עם השני, אבל ברובד עמוק יותר משתפים פעולה האחד עם השני”.

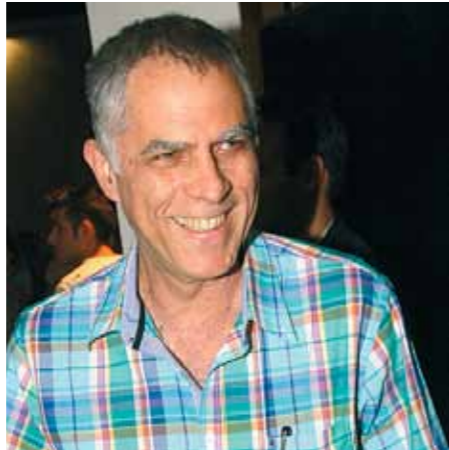
העיתונות המודפסת התמכרה לכל מה שמכניס כסף, המקוונת התמכרה ללייקים, ושתייהן תמיד רעבות לעוד. אבל תגיד לי, למה הכתיבה האלימה הזאת שלך?
 “תפקיד מבקר התקשורת זה לומר בצורה מאוד ברורה מה שהוא רואה. ככה אני גם עם סטור דנטים. יכול לטפף לך את הראש, אבל מעדיף שתלמד משהו. לא שאני מצפה ש'דיעות' ילמדו ממני, אבל מבחינת הסגנון והיחס, אני אומר את הדברים כמו שאני רואה אותם”.

הבחירות של התקשורת

הפוליטיקאים מימין חוזרים ותוקפים את התקשורת בטענה שהיא שמאלנית. יכול להיות שהם צודקים?
 “אני באמת לא יודע אם 'התקשורת' שמאלנית. ובכלל, מה זה 'התקשורת'? האם 'ישראל היום' שמאלני? ערוץ 1? רשת ב'? 'מעריב'? 'מקור ראשון'? 'תד נאמן'? האם ה'ג'רוזלם פוסט' שמאלני? האם 'גלובס' שמאלני? זו נראית לי הפשטה שטחית דרבר על 'התקשורת'. לגופו של עניין, הימין, למעט הפסקה קצרצרה, נמצא בשלטון עשרות בשנים, ראש הממשלה חולש על כמה וכמה אמצעי תקשורת באופן ישיר או באופן עקיף, ועדיין מדברים על תקשורת שמאלנית. קצת מגוחך, לא?”.

יותר מזה, הפוליטיקאים מדברים היום עם הקהל שלהם מעל הראש של התקשורת.
 “נכון, זה אחד מהמאפיינים של המדיה החדשה – היא אינה זקוקה למתווך. הפוליטיקאי, כמו גם הומר או המנכ"ל, יכול לדרבן ישירות עם הקהל שלו באמצעות הפייסבוק, ואפשר להבין את זה – המתווכים בדרך כלל עושים לו צרות. אבל גם לזה יש גבול. יאיר לפיד היה הראשון להבין שאתה לא יכול לחיות רק במרחבים של פייסבוק. מעבר לסיבה הזו, זה הופך בולט יותר מבחירות לבחירות כי הקהל נודד מאמצעי התקשורת המסורתיים לאמצעי התקשורת החדשים. כמעט 4 מיליון ישראלים נמצאים בפייסבוק או גם אתה, כפוליטיקאי, לא יכול להרשות לעצמך שלא להיות שם”.

נראה שמערכת הבחירות העכשווית מתנהלת בתקשורת ונגדה, בריזומנית. “ראשית, נרמה שיש כמעט קונצנזוס בקרב הפרשנים הפוליטיים שכדור השלג שהביא בסופו של דבר לבחירות החל באישור בקריאה

הנה ציפור. נוני מחס. מימין: שי פירון

כמו במשפחת מלוכה. שרה ובנימין נתניהו

ההימור שלי: בעוד אלו ישי. ואם תגיים את תכניתה לתחקירים על נתניהו במאמץ להפלתו, מבחינתה היא מפסיקה להיות עיתונאית?
 “זה שונה לגמרי מעיתונאי שאומר: 'קורם אני ישראל, אחר כך אני יהודי ובסוף עיתונאי' – זו הרי אנטי עיתונאות. הוא פיטר כותב על רקע שמאלנות”.

אני לא מנגן עליו, אבל בשאני מסתכל על עצמי, אין היררכיה והכל טבעי: גם וגם – עיתונאי, ישראלי, יהודי.
 “עובדה שכשואר עבר לבית היהודי איש לא הרים גבה”.

גם כשניצן חורבנין עבר למרצ ראשים לא התפרצצו.
 “כאורה יש לך דעה וזה מעולה כמוכן, אבל כשאתה נותן לאמונות שלך להשפיע על האופן שבו אתה עושה את עבודתך, שיש לה ערכים מקצועיים ואת המסורת – אם אני, הקורא או צופה, מקבל שירות מוטה פוליטית – אתה לא עיתונאי, אתה תועמלן, ואל תקרא לעצמך עיתונאי. ככה, חראם, אתה מלכלך את העיתונים האמתיים”.

עוד נשארו כאלה לשיטתך?
 “רדאי. יש אנשים שעושים עבודה. הרי כולם מוטים, לכל אחד יש תטיה. אם אני אוהב את אפל כעיתונאי טכנולוגיה, זה צריך להשפיע על הסיקור שלי? אסור שזה יקרה. אפרופו 'ישראל היום' ונתניהו, כושר המיקוח שלך נחלש משמעותית”.

ובתקופת בחירות, מן הסתם, הכל הריבה יותר בולט. מלבד ריאיון האימוג'י כמוכן שהתייחסת אליו בטור המצוטט לעיל, שבאמת היה התיבת

“אם שרה נתניהו מטרללת את ראש הממשלה

שמושפע מזה באופן קבלת ההחלטות שלו, באופן שבו סביבת העבודה שלו הופכת ל'קן הקוקייה', הרי שאז זה מתחיל לעניין אותי כאזרח. אני צריך ורוצה לדעת מה משפיע על מי שעשוי לשלוח את הילדים שלי להפיץ כור גרעיני באיראן ועל מי שלא מבין את המצוקות שלי כיוון שהוא חי בסביבה שבה מתנהגים כמו במשפחת מלוכה”

“חוסר היציבות והלחץ נותנים את אותותיהם.

אני עצבתי את העיתונות כשהעורך שלי דאז תפס אותי ואמר לי: ‘אני בדרך לשירותים אבל רק רציתי להגיד לך שאתה מרוויח יותר מדי, אז תצטרך לכתוב עוד הרבה ולא נשלם על זה’. הגעתי לדרגת שכר שמעניינת רק קיצוצים, הבנתי שאי אפשר לפרנס אז הלכתי ללמוד. הודעתי שאני עוזב לעורכת אחרת, שכמעט קפצה מתוך שמחה כי חסכתי לה בתקציב”

טובה בעיניך?
 “עוד אין פיצוח. גם הניו יורק טיימס שניסו, נתקעו. יש המון שיטות: פר ידיעה, פר יום, מנוי, פרימיום, עם ארכיון, בלי ארכיון. כל הזמן מנסים. בסוף זה יפוצח. אולי זה יהיה חלק מחבילת דאטה כוללת, מי יודע. אני רוצה שכולם ירוויחו, זה האינטרס שלי”.

זוכר שהיינו קוראים בכתבים של זקני הישת – על העולם הפתוח והגלובלי העומד להיפרש בפנינו. מפגשים מרגשים עם אנשים מכל העולם. עשרים ומשהו שנים אחר כך, זקרה והפך: כל אחד מסתגר בדל'ית אבותיו.

“עבר על הרשת משהו מעניין מבחינת צריכת תוכן. בהתחלה האתרים היו כמו העיתון – היה עמוד ראשי, היו עורכים וכו'. אחר כך הגיעה ההתאמה אישית – בחר לעצמך כותרת, נבנה לעצמך עמוד. אחרי כך האלגוריתמים, גוגל ניו – שאוסף לך מכל הרשת. והיום – מי שעורך לי את החדשות זה החברים שלי בפייסבוק”.

וזה עוד יותר מזה – אתה העורך של רשימת החברים שלך. אחר מהחברים שתמיד מוזרים לי בפייסבוק זה אנשים שמתגאים בניפוי של חברים שלא התאימו, אבוי, לתפיסת עולמם.

“זה מה שנקרא אפקט תיבת התהודה. יש לכל דבר יתרונות וחסרונות: העורך החיצוני מוטה, האלגוריתם לא אנשי – שום דבר לא מושלם”.

זה לא רק דרך צריכת התוכן, אלא גם התוכן עצמו. ישנה השטחה של הדיון, התקשורת אשמה גם בהז?
 “אם תסתכל מהו אורך הסינק הממוצע בט' לוויזיה בשנות השבעים, תגלה שהוא ארוך פי כמה וכמה מהשניות הבודדות שנהוגות היום. הקיצור הזה מאוד נוכח גם בתקשורת הדיגיטלית. בטוויטר יש מקום רק

“עבר על הרשת משהו מעניין מבחינת צריכת תוכן. בהתחלה

האתרים היו כמו העיתונים - היה עמוד ראשי, היו עורכים וכו'. אחד כך הגיעה ההתאמה אישית - בחר לעצמך כותרת, בנה לעצמך עמוד. אחרי כך האלגוריתמים, גוגל ניזו - שאוסף לך מכל הרשת. והיום - מי שעורך לי את החדשות זה החברים שלי בפייסבוק”

אנשים שהיו גם מגדלור מקצועי וגם סמן אישי, שאפשר להתבגר בכבוד. היום אם תיכנס לרוב המערכות - אתה כבא רבא.

“זו תופעה שקורית בכל העולם. חוסר היציבות והלחץ נותנים את אותותיהם. אני עוזב את העיתונות כשהעורך שלי דאג, עוזב שמות, תפס אותי ואמר לי: ‘אני בדרך לשירי תים, אבל רק רציני להגיד לך שאתה מרוויח יותר מדי, אז תצטרך לכתוב עוד הרבה ולא נשלם על זה’. הגעתי לדרגת שכר שמעניינת רק קיצוצים, הבנתי שאי אפשר לפרנס או הלכתי ללמוד. הודעתי שאני עוזב לעורכת אחרת, שכמעט קפצה מתוך שמחה כי חסכתי לה בתקציב”.

אז עם כל היופי הזה והעמיד המופז, מה בכל זאת רוצים תלמידך ולמה הם באים?

“יש לנו שני מסלולים שמייצגים את התקשורת: האחד, פרסום ושיווק. השני: מסלול שנקרא תוכן ויצירה. אלה שני הטייפוסים העיקריים של התקשורת. פעם הם רצו להיות דן שילון ואברי גלעד. היום הם רוצים להיות מארק צוקרברג. זה הסיפור של הדור, ואנחנו צריכים לתת לזה מענה. היום כולם מלמדים תקשורת, אז היינו צריכים לחשוב על הכל מחדש. היום אנחנו ככלל לא מלמדים ‘תקשורת’ - זה מת. אנחנו מלמדים ‘סטארט-אפ לוגיק”.

נשמע רציני, אתם המצאתם?

“אתה בטח מכיר את כל אלה שאומרים ‘לא צריך ללמוד תקשורת’ - כי יש להם את הכישרון וכישרון אי אפשר ללמד. נכון, אבל כישרון הוא רק רכיב אחד. אנחנו נותנים תואר בתקשורת וניהול. שילוב בין תוכן, ניהול, עיצוב וטכנולוגיה. אלה הכלים הבסיסיים. אנחנו מלמדים את הלוגיקה של הסטארט-אפ, את המנגנון וההיגיון של חברה מצליחה”.

תקשורת זה לא אחד התחומים שאתה נכנס ללמוד אותם ויוצא אל עולם אחר לגמרי ממה שנכנסת ללמוד? הדוקטורט שאתה עשית עוסק בעולם שלא קיים יותר.

“במאה אחוה. העולם הזה נגמר, כל הזמן משנים, גם בתוך הסדנאות וגם בדברים הגדולים יותר. מלבד זה, דווקא בגלל שאנחנו יודעים שאנחנו לא יודעים, צריך ללמוד את התשתיות. לא לסובב את הכפתור, אלא להבין איך הכפתור עובד. תמיד יהיו עיתונאים וצריך להכין את הסטודנטים לעולם מאוד כאוטי, וזה אתגר גדול בתוך אקדמיה, צריך להיות כל הזמן בתנועה. הכללים משתנים והפלטפורמה שינתה את הכללים והשית. אני מתמודד עם המטען והקונטציות של המילה ‘תקשורת’ - אתם התקשורת וכל זה - אבל אני לא שם”.

“אתה יודע, כשעזבתי את העיתונות ב-2008 ידעתי שכשהשוק למטה, תקנה. קניתי אז מניה של אפל בכלום כסף. היא נפלה, מכרתי אותה - אל תשאל. בקיצור: דווקא עכשיו כשכולם יורדים על התקשורת - עכשיו תקנה”.

עוזב מאוזנת, אני נגד מאוזנת. האיזון, כפי שהוא מתבטא היום, זה הרטבונה שלא מהעולם הזה: מעמידים את מרען האבולוציה מול המאמין בבריאותנות ואת ברוך מרזל מול הנין זועבי. אני לא רוצה איזון. אני רוצה איכות.

“דווקא בכלכלונים נעשית עיתונות. ‘גלובס’, ‘דה מרקר’ ו‘כלכליסט’ - שם עוד אפשר למצוא עיתונות חזקה יותר מחלקים אחרים”.

ואתה יודע למה זה? כי הכל הפך להיות כלכלה. הכל כסף. הבריאות? כסף. החינוך, התחבורה - הכל כלכלה. אפילו הדיון שלנו על עיתונות הוא דיבור כלכלי. “אכן. באת אליי בטענה שאני רק קוטל. אבל זה לא נכון, אני גם נותן מחמאות. נעשית עבודה עיתונאית טובה. החמאתי לקרן נויבך. אני אכן מתנפל, ודווקא בגלל זה: שהאיים האלה רק זועקים ומעירים על הכלל”.

זה תמיד היה ככה?
“לא יודע. כשעבדתי במערכת עיתונאית הרגשתי אחרת”.

להיות מארק צוקרברג

עוד רגע של העלאת זיכרונות: פעם פשוט היו אנשים מבוגרים במערכת.

ד"ר יובל דוד חוקר ומבקר תקשורת

אישי: בן 44, נשוי ואב לשלוש בנות

מקצועי: ערך ספרי מחשבים, היה סגן עורך המגזין ‘אינטרנט וורלד’, שימש כעורך ‘עדכנט’, היה כתב ועורך ב‘הארץ’, היה כתב טכנולוגיה בחדשות 2 ובו‘דיעות אחרונות’, מבקר תקשורת ב‘העין השביעית’, מגיש פינה ב‘לונדון וקירשנבאום’, ומשמש כדיקאן בית הספר לתקשורת במכללה למנהל

ספרים: ‘הפוליטיקה של הטכנולוגיה’ (2005), ‘עיתונות מקוונת’ (2011)

עוד משהו: מפעיל בלוג מצליח בשם ‘מאבד תמלילים’

“הדבר האידיוטי ביותר שפורסם בעיתונות הישראלית”. ריאיון אימוג'י ב-ynet

ל-140 תווים, ב-vine יש זמן רק ל-6 שניות של וידאו, ב-yo יש מקום רק ל-yo. שאלת כיוון ההשפעה היא שאלה שברך כלל לא ניתן לענות עליה: האם זו התקשורת שהכניסה את השטחיות הזו לחיים שלנו, או שמא החיים שלנו הפכו לכאלו והתקשורת רק משקפת אותם. התפיסה שלי היא שאלו יחסים הדדיים, שזה דו-סטרי”.

אז בוא דו"ר מבקר תקשורת, ותבנה לי הביטל תקשורת טובה ומקיפה. משהו שיתן לי מבט מעמיק על מה שקורה. “לא בטוח שאפשר. אפשר ידיעה ממקום אחד שתאזן ידיעה ממקום אחר, אבל לא בטוח שאפשר ליצור עיתונות מאוזנת”.